

Kolodvorska 13
1000 Ljubljana
Slovenija
T: +386 1 239 22 13
F: +386 1 239 22 16
E: info@kinodvor.org
www.kinodvor.org

Kinodvor.
Mestni kino.

V letu hip hopa 12+

pedagoško gradivo

avtor Matevž Jerman

kazalo

uvodna beseda.....	3
o filmu.....	3
filmografski podatki.....	3
sinopsis	4
portret avtorja.....	5
o nastanku filma / iz prve roke	5
kritike.....	7

film in njegovi konteksti	9
sodobni slovenski glasbeni dokumentarci	12
napotilo na nadaljnje raziskovanje.....	15
umestitev filma v učne načrte.....	17

Kolofon | V letu hip hopa • Gradivo za učitelje in starše Kinobalon • Idejna zasnova: Petra Slatinšek, Barbara Kelbl • Uredila: Barbara Kelbl • Avtor: Matevž Jerman • Jezikovni pregled: Mojca Hudolin • Slikovno gradivo: Katapult/Luksuz produkcija / arhiv Kinodvora • Izdal v elektronski obliki: Javni zavod Kinodvor, 2011 • Kinodvor dovoljuje in spodbuja nadaljnjo uporabo gradiva v filmsko-vzgojne namene. Veseli bomo vaših odzivov, poročil o uporabi, konkretnih učnih priprav na film, predlogov in pripomb. Gradivo je oblikovano kot pomoč staršem ali strokovnim delavcem v vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Za vse druge uporabe nam pošljite pisno prošnjo na kinobalon@kinodvor.org.

uvodna beseda

V pričujočem gradivu obravnavamo celovečerni glasbeno-dokumentarni film **V letu hip hopa**, ki celovito povzema zgodovino in razvoj slovenske rap in hip hop glasbene scene od njenih zametkov do današnjega dne. Film pedagogu ponuja izvrstno izhodišče za uvod v obravnavanje pomena glasbenih žanrov, obravnavo različnih rab jezika in poezije, kot nekoliko širših socialno-zgodovinskih obdobj ali gibanj skozi prizmo družbene zavzetosti marginalnih subkultur. Režiser Boris Petkovič vseskozi razmišlja o zmožnostih rapa kot kreativnega izraznega sredstva in v njem tudi prepozna verodostojnega naslednika punkovske zapuščine, ki sta jo zaznamovali ustvarjalna dostopnost ter izrazita družbenokritična razsežnost. Dokumentarec, ki ravno skozi pričevanja poglobitvinih izvajalcev ponudi vpogled v razvoj te izjemno aktualne in priljubljene glasbene zvrsti, bo številnim mladostnikom približal in pomagal razumeti tudi nekatere humanistične motive v ozadju glasbe, ki predstavlja sestavni del njihovega vsakdana.

o filmu

filmografski podatki

naslov **V letu hip hopa**

prevedeni naslov **In the year of hip hop**

država produkcije Slovenija

leto produkcije 2011

tehnični podatki DVD, barvni, 16:9, 73 minut

jezik slovenski

režija Boris Petkovič

scenarij Boris Petkovič, Jizah

fotografija Boris Petkovič

montaža Jurij Moškon, Boris Petkovič

zvok Mirella Habr, Peter Žerovnik

producent Tom Gomizelj

produkcija Katapult / Luksuz produkcija

finančna podpora Ministrstvo za kulturo RS

nastopajo Ico, Dalaj Eegol (Ali En), Simon Stojko Falk, Ezy-G, Ziebane, 6 Pack Čukur, Valterap, Murat & Jose, Doša, Klemen Klemen, Stekli psi, Tekochee Kru, Thug Connect, N'Toko, Pižama, Kosta, Trkaj, Zlatko, Jizah, Napo in mnogi drugi ...

žanr glasbeni dokumentarec

festivali, nagrade

13. Festival dokumentarnega filma, Cankarjev dom – sekcija Aktualni, družbeno kritični.

sinopsis

V letu hip hopa je prvi celovečerni glasbeni dokumentarec, ki celovito obravnava rap in hip hop žanr v Sloveniji. Skozi zgodovino se razkrijejo predhodniki in prvi poskusi rapa na slovenskih tleh, sprehod po regijah pokaže, kako se je rap glasba razvijala v soodvisnosti z okoljem, v glasbenem delu pa se predstavijo vsi pomembnejši rap ustvarjalci v Sloveniji: Ico, Dalaj Eegol (Ali En), Simon Stojko Falk, Ezy-G, Ziebane, 6 Pack Čukur, Valterap, Murat & Jose, Doša, Klemen Klemen, Stekli psi, Tekochee Kru, Thug Connect, N'Toko, Pižama, Kosta, Trkaj, Zlatko in mnogi drugi ...

Svoj predmet obravnave režiser Boris Petkovič izčrpno preuči in hip hop sceno predstavi v glasbenem, zgodovinskem ter družbeno-kulturnem kontekstu. Film odlikuje tudi preišljen formalni pristop ter izjemno pestra količina arhivskega gradiva v kombinaciji z izpovedmi vseh ključnih glasbenikov in poznavalcev.

portret avtorja

Boris Petkovič (rojen leta 1971 v Zenici) se v šestem razredu osnovne šole preseli v Slovenijo, kjer se v zgodnjih devetdesetih začne ukvarjati s snemanjem. V sklopu programa lokalne televizije pripravlja prispevke s koncertnih dogodkov mladinskih centrov, ki so tedaj središče alternativnega dogajanja. Kasneje režira priljubljeno serijo Odklop in številne kratke in dokumentarne filme. Konča Fakulteto za pomorstvo in promet v Portorožu, leta 2005 pa diplomira iz filmske režije na pariški filmski šoli EICAR, kjer naslednja tri leta tudi poučuje. Trenutno živi v Ljubljani in dela kot svobodni filmski režiser, občasno pa tudi kot asistent režije. **V letu hip hopa** še ni rekel zadnje besede o rapu, saj ima v pripravi tudi celovečerni igrani film o raperju in baletki ter kulturno-socialnem prepadu med njima.

filmografija Borisa Petkoviča

Naprej (1998, kratki)
Director's Cut (2001, kratki)
Sstress (2003, kratki)
Touche (2004, kratki)
Desperado tonic (2004, celovečerni omnibus)
paris.love (2007, celovečerni)
Volilni molk (2009, kratki)
Meje mojega sveta (2003, dokumentarni)
Hudičeva kolonija (2005, dokumentarni)
Po noči, Svit (2008, dokumentarni)
100% Luksuz (2008, dokumentarni)
Romski sosed (2009, dokumentarni)
V letu hip hopa (2011, dokumentarni)

o nastanku filma / iz prve roke

»Ideja za film je nastala na strehi bloka v New Yorku, kjer sva s snemalcem delala foto session. On se je spomnil, da ima neke stare materiale break-dancerjev in začela sva pogovor o slovenskem hip hopu. Na tisti strehi sem ugotovil, da dokumentarca o slovenskem hip hopu še ni in da bi ga lahko jaz naredil.«

»Snemanje je potekalo med julijem in decembrom 2010, posneli smo več kot 40 ur materiala, v filmu pa so uporabljeni tudi arhivski posneti TV Slovenija ter zasebnih arhivov Toneta Stojka, Simona Stojka-Falka, Denisa Dautoviča ...«

»V dokumentarnem filmu **V letu hip hopa** je poudarek na angažiranem rapu; temu je sledila tudi izbira sogovornikov. Skozi zgodovinski pregled smo poskušali zaobjeti vse; »manjka« Kekec Rap skupine KUD Soseski, ki ga ni bilo moč najti v nobenih arhivih. Če govorimo o rapu »tu in zdaj«, pa so v filmu vsi raperji, ki so že izdali ploščo oz. so na sceni že toliko časa, da so njen nepogrešljiv element (primer velenjske skupine Thug Connect).«

»Ko smo snemali intervju z Zlatkom v Fužinah, smo se sprehajali po igrišču in iskali primerno lokacijo. Kar naenkrat nas je obkročila skupina mladcev, ki je izkoristila priložnost, da se pozdravi z Zlatkom. Čez par minut so Zlatka in Jizaha »zvlekli« v nogometno tekmo, ki smo jo tudi posneli in ki je eden lepših momentov filma.«

- Boris Petkovič, režiser filma

kritike

»Ne moremo se hvaliti s količino knjig in filmov, ki bi zapisovali, reflektirali in dokumentirali našo popularno glasbo ter posledično ohranjali njeno dediščino – in umeščali njene pojave in obdobja v širši zgodovinski in družbeni kontekst. In pogled ga zlomka! V istem letu, v dobrem mesecu dni, smo dobili kar dva glasbena dokumentarca o zgodovini slovenskega hiphopa.

Na Festivalu dokumentarnega filma je bil konec marca (pred)premierno zavrten **V letu hip hopa** režiserja Borisa Petkoviča v produkciji Luksuz in jeseni bo zakrožil po redko posejanih slovenskih kinih. Po prvomajskih praznikih se je na platnu Kina Šiška odvrtel še **Veš, poet, svoj dolg** v režiji Urše Menart in produkciji Vest.si. /.../ ... ne preseneča, da ju družijo isti obrazi in akterji naše hiphop scene ter številne druge podobnosti (od obdelanih kronoloških poglavij in problematik do povlečenih zaključkov in danih družbenokritičnih namigov). Morda gre za "battle" med produkcijskima hišama in ekipama ustvarjalcev, nikakor pa ne za vsebinski dvoboj. V tistih detajlih, v katerih se razlikujeta, se pravzaprav dopolnjujeta in zaokrožata dosedanje zgodbo hiphopa na Slovenskem. /.../ Na pred desetimi leti izdani antologijski kompilaciji slovenskega hiphopa, **5'00" Of Fame – Za narodov blagor**, Pupi pravi: "*Nej se sliš*"; ta dva dokumentarca ga z zaobjetim parafrazirata v: "*Nej se vid!*"«

- Igor Bašin, *Dnevnik*

»Film je učinkovit pregled te, naši širši javnosti manj znane glasbene zvrsti, marsikdaj je duhovit, najbolj izrazito morda takrat, ko se vrne k predhodnikom rapa oziroma k izvorom pripovedne poezije na področju Balkana, to je h guslarjem. Na kratko, Borisu Petkoviču je uspelo nekaj, kar ne uspe prav mnogim, približati to glasbeno zvrst tudi tistim, ki nam rap ni blizu. Čestitke!«

- Matej Juh, *Radio Ars*

»Tudi sekcija Hudi mački je poskrbela, da si je bilo vrsto glasbenih dokumentarnih filmov mogoče ogledati v poznovečernem družbenem okolju odprtega barskega prizorišča. Omenimo predvsem odlični dokumentarec **V letu hip hopa** (2011, sic!) Borisa Petkoviča, ki je premiero sicer doživel spomladi na Festivalu dokumentarnega filma v Ljubljani. Razloga za njegovo izrazito pozitivno obravnavo sta predvsem dva. Kot prvo, gre za film, ki s svojim beleženjem nedavne družbene realnosti tudi sam igra vlogo v emancipaciji neke subkulturno definirane

glasbene zvrsti, in ta trenutek, ko si tovrstna praksa izbori prehod iz alternative v mainstream, je vedno nadvse vznemirljiv. Kot drugo pa, da to počne s tako prefinjenim občutkom za dajanje glasu sogovornikom in inteligentnim odmerjanjem njihovega izjavnega prostora, da lahko film brez težav primerjamo s superiornimi istožanrskimi filmi iz ZDA in Velike Britanije.«

- Matic Majcen, *Ekran*

»Avtor dokumentarca **V letu hip hopa** Boris Petković je do žanra zavzel resen, poglobljen in raziskovalen odnos ter besedo prepustil predvsem domačim ustvarjalcem. Na tej podlagi pa je nastal zelo natančno strukturiran ter z informacijami napolnjen film. Glasbeni novinar in poznavalec slovenskega repa Džiza deluje kot vodnik skozi zgodovino te glasbene zvrsti pri nas. Oziroma kot moderator, ki gledalce nevsiljivo usmerja skozi posamezne etape razvoja repa. /.../ **V letu hip hopa** omogoča skozi uporabo izjemno bogatega nabora zelo redkih arhivskih materialov ter s pogovori z zanimivimi sogovorniki tudi laiku izjemen vpogled v glasbeno zvrst oz. neko domačo, deloma subkulturno sceno, ki pa še zdaleč ni monolitna, ter v pogled v način delovanja in razmišljanja njenih protagonistov.«

- Gorazd Trušnovec, *RA Slovenija*

»Rezultati so očitni. **V letu hip hopa** je dramaturško bistro razdelan izdelek, ki pove veliko o zgodovini fenomena, o trenutnem stanju in nakaže iztočnice za to, kar prihaja. Posebno vrednost mu daje skoraj osupljiva količina in pestrost arhivskega materiala, ki bolje kot besede prikaže »stanje duha« in pogosto hecni imidž preteklosti naše lokalne scene. Scene, ki je prvotno pomenila nekaj precej drugačnega – ulični izraz ameriških velemest črnske in latino marginale.«

- Borja Močnik, *Odzven*

film in njegovi konteksti

V letu hip hopa je bil posnet šestnajst let po tistem, ko je našo glasbeno *levo sceno* dodobra pretresel Ali En s prvo veliko slovensko hip hop plato (*Leva scena*, 1994) in deset let po tem, ko je nekaj podobnega uspelo Klemnu Klemnu s *Trnow stajlom* (2000). Skorajda vzporedno s trenutkom, ko je hip hop v vsej svoji silovitosti znova udaril s presežkom v obliki N'tokove *Parade ljubezni* (2010). Ta je že v nekaj dneh po izidu obveljala za enega najboljših slovenskih albumov leta in s svojo ostro kritično držo še dodatno potrdila dejstvo, da rap legitimno ostaja trdno zasidran med najpomembnejšimi žanri slovenske sodobne glasbene produkcije. O tem, da je v našem kulturnem prostoru po skoraj dveh desetletjih živahnega udejstvovanja napočil tudi čas za celovito analizo in sveže ovrednotenje tega glasbenega izraza, pa priča nenaden izbruh glasbenih dokumentarcev na podobno temo. Ti so v letih 2010 in 2011 nastajali sicer ločeno drug od drugega, a vendar skorajda istočasno. Poleg skupne teme jih družijo predvsem bolj ali manj analitično seciranje našega rap in hip hop univerzuma. Tako smo v razmaku enega leta lahko videli spletni dokumentarec v desetih delih, naslovljen preprosto **The Dokumentarc** (Sami norci, SloRapFan, 2010), duhovit študentski dokumentarni portret največjega poeta med slovenskimi raperji, **Klemen Klemen** (Tosja Flaker Berce, 2010), srednjemetražni **Veš, poet, svoj dolg?** (Urša Menart, 2011) in ne nazadnje Petkovičev **V letu hip hopa**, med vsemi najbolj obsežen in razdelan ter prvi pravi dokumentarni celovečerec o tej prodorni glasbeni zvrsti.

Temeljno vodilo in ena osrednjih tem filma **V letu hip hopa**, dovršenega dokumentarnega dela izpod taktirke izkušenega režiserja in filmarja Borisa Petkoviča, je angažirana drža rap kreativcev. To spoznamo že v uvodnem kadru. Film namreč odprejo verzi iz pesmi *Dežela*, ki jo izvajajo Ico Lumbago, Samo Boris ter Valterap in že uvodoma dajejo slutiti o izrazito premišljeni, subjektivni avtorski trditvi režiserja, ki izpostavlja agitacijsko moč rimane besede. Predpostavka se kmalu izkaže za pravilno, saj hitro ugotovimo, da je film vsebinsko in formalno dodelan do te mere, da je v primernem sozvočju s temo pravzaprav tudi kompleksnost njegove montaže. Po tej plati bi lahko nemara rekli, da nam Petkovič svoj film pravzaprav kar odrepa, saj pri ritmu filma upošteva principe osnovne strukture rap podlage (o tej nas v dokumentarcu podučijo zloglasni velenjski raper Ziebane: podlaga navadno temelji na štiri ali osemčetrtnem taktu, bas liniji in melodiji). Montaža se namreč začne osnovno, s cikličnim, štiričetrtnim kroženjem med prizori, z rezi namesto *beatov*. In bolj ko se film razvija, več protagonistov je uvedenih in več tem se odpira; tako se skupaj s kompleksnostjo

režije in teme začne plemenititi tudi montaža, ki postaja vedno bolj razgibana, kakor sam razvoj rap glasbe in hip hop gibanja.

Petkovič nas torej povabi na svojevrstno potovanje skozi prostor in čas ter s prepletom izjav, dokumentarnih posnetkov in glasbenih vložkov opozori na vse mejnike v razvoju slovenskega hip hopa. **V letu hip hopa** seže daleč v zgodovino ritmičnega klepanja rim na Slovenskem. Vse do prvih eksperimentov Tomaža Domicelja in slavnih Banan ter gledališke predstave Hamlett Packard Tomaža Štrucla, v kateri je Sebastijan Cavazza svojo vlogo leta 1992 kar odrepal. Arhivski posnetki in glasbeni vložki so konstantni del samega filma, kohezivno delujejo na celoto, saj povezujejo poglavja ter izpovedi vseh ključnih ustvarjalcev. Svojo minutažo tako dobijo; Ali En, Klemen Klemen, Jure Košir, Pasji kartel, Valterap, Tekochee Kru, Kosta, Zlatko, Ico Lumbago, N'toko, Doša, Thug Connect, Samo Boris, Nikolovski, Murat in Jose, Pižama, Trkaj, Napo in drugi. Za nameček pa je med drugim v njem moč videti tudi ekskluzivni, za film uprizorjeni *rap battle* oz. raperski dvoboj med Pižamo in N'Tokom.

„Skrij se, če se lahko, prihaja folk z dežele. Ubijajo z nasmeški, so kot morsko dno, prekrito z ježki. Nad gladino zgleda vse lepo in prav, moraš it v globino, da bi resnico spoznal.“

Tako rapajo Ico, Samo Boris in Valterap v refrenu prej omenjene pesmi *Dežela*, ki opozarja na dvoličnost družbe, v kateri živimo, na nestrpnost, nepravilnosti in na ozkoglednost, ki so vsi po vrsti pereči problemi tudi naše družbene realnosti. Podobno pronicljive in silovite so rime številnih izmed prej naštetih izvajalcev, zaznamuje pa jih igriv ter iskren kritični naboj, ki ga dandanes težko najdemo pri katerem drugem popularnem glasbenem žanru. Nič čudnega, da Petkovič vleče vzporednice s punk gibanjem in namiguje na dejstvo, da če je bil punk nekdaj eden ključnih povodov za odpiranje kulturnega prostora in je omogočal razvoj novih družbenih gibanj, je torej že dolgo njegovega naslednika moč prepoznati ravno v hip hopu. Tako v smislu angažiranosti, razširjenosti, izrazne drznosti kakor ustvarjalne dostopnosti. Kot pravi avtor: *„Rap je v Sloveniji trenutno edina glasbena oblika, ki brez vsakršnih filtrov in zadržkov govori o stanju in razmerah v družbi.“* In ko prisluhnemo N'tokovim lucidnim študijam slovenske realnosti v rimah, ali ko vidimo nastop velenjskih raperjev Thug Connect septembra 2009 v podporo stavkajočim delavcem in delavkam Gorenja, mu preprosto moramo pritrditi. Ob gledanju tudi tisti, ki jim ta zvrst ni blizu, spoznajo potencial, vseprisotnost ter širino rap

glasbe, skupaj z njenim izjemno močnim zaledjem ter prepoznavnimi predstavniki v praktično vseh slovenskih regijah, ki s svojo glasbo dosega širok in raznolik krog poslušalcev.

Prav vzgibi filmarjev po tem, da se v času, ko naj bi rap dosegal svojo polnoletnost, na slovenski hip hop pogleda s kritične distance in definira tako težo njegovega glasbenega izraza kakor njegovo držo, gledalca pozivajo k nadaljnjemu razmisleku o potencialu in vlogi te specifične izrazne oblike, katere najboljša dela popularni mediji vse prevečkrat spregledajo. Ti filmski avtorji so kot predstavniki generacij, ki so odraščale pod neposrednim vplivom slovenskega hip hopa, prišli do točke, ki omogoča pogled nazaj. Z ustvarjanjem filmov o tem pa so tudi sami privzeli aktivno vlogo pri emancipaciji samega žanra. Skratka, **V letu hip hopa** je filmski dokument, ki priča o dejstvu, da je slovenski rap dobil vnovično afirmacijo ravno skozi kolektivno razsežnost dokumentarnega filma.

sodobni slovenski glasbeni dokumentarci

Glasbeni dokumentarec je podžanr dokumentarnega filma in se navadno osredotoča na portretiranje glasbenega izvajalca, žanra ali glasbenega gibanja. Običajno je sestavljen iz kombinacije pričevanj akterjev in poznavalcev, glasbenih vložkov ter arhivskih posnetkov. Velikokrat glasbeni dokumentarci težijo k faktografskemu podajanju nekaterih temeljnih informacij na temo, ki jo obravnavajo, včasih pa dober avtor svoj predmet preučevanja, pa naj bo to glasbenik, žanr ali obdobje, razširi in tako obelodani tudi nekatere druge tematike. Primer širše zastavljenega in večplastnega glasbenega dokumentarca je denimo dokumentarni film **Razdružene države Amerike** Saše Podgorška o ameriški turneji zasedbe Laibach, ki obenem s pokrivanjem nastopov po različnih mestih portretira tudi duh časa in politično realnost v Združenih državah. **V letu hip hopa** se na podoben način postavi na stran socialno angažiranega pristopa v glasbenem ustvarjanju, kot filmski esej pa tudi prepozna preliv iz punka v hip hop.

V slovenskem prostoru smo bili zadnja leta priča razmahu glasbenega dokumentarca tudi v sferi neodvisne produkcije, oziroma produkcije, ki ni večinsko financirana s strani Filmskega centra ali Javne televizije RTV Slovenija. Naslednjih nekaj vrstic bo tako namenjenih kratkemu pregledu najbolj izstopajočih del iz sodobnega glasbeno-dokumentarnega filma o slovenski glasbi.

Veš, poet, svoj dolg? (Urša Menart, 2011)

Podobno kot **V letu hip hopa** tudi srednjemetražni **Veš, poet, svoj dolg?** raziskuje genealogijo slovenskega rapa in preizprašuje vest njegovih akterjev. Ko denimo pride do vprašanja, ali je primerjava med rapom in poezijo upravičena, dobimo slikovit odgovor raperja Valterapa, ki pravi: *"Če hodi kot mačka, ima kremplje kot mačka in prede kot mačka, po mojem ni pes."* Umetnost rapa je torej umetnost poezije. Iz tega izhaja sklep, da raperji s svojim umetniškim ustvarjanjem nosijo tudi svoje odgovornosti. Tega se avtorica filma zaveda in naslovu primerno odpira tudi taka temeljna vprašanja o rap subkulturi, kot so njena družbeno kritična vloga ali pa sodelovanja glasbenikov na političnih kampanjah, ki tudi pri nas niso redkost.

The Dokumentarc (Sami norci, SloRapFan, 2010)

Spletni dokumentarec v desetih epizodah je sestavljen iz serije pogovorov s slovenskimi MC-ji, ki so jih avtorji posneli na hip hop festivalu Fresh Summer Jam 2010. Lahkoten in zabaven kolaž kontemplacij o glasbenem udejstvovanju in hip hop sceni na splošno. Film je dostopen na: <http://www.saminorci.com/the-dokumentarc/>.

Klemen Klemen (Tosja Flaker Berce, 2010)

Študentski film **Klemen Klemen** (2010) Tosje Flakerja Berceta je duhovit in iskren vpogled v življenje in delo enega najbolj prepoznavnih in najpomembnejših slovenskih rapperjev, ki mu tudi neraperska stroka priznava izjemno težo in poetično razsežnost.

Tist' dan v tednu (Anže Verdel, Anže Petrič, Miha Čeak, 2010)

Tist' dan v tednu spada v domeno *rockumentarca*, kar je skovanka za glasbeni dokumentarec, ki se tako ali drugače posveča rock glasbi, saj je nastal ob dvajsetletnici delovanja skupine Big Foot Mama. Film predstavi genezo in razvoj skupine skozi leta ter iskreno razkrije tudi nekatere plati življenja v rock bendu, ki so ponavadi javnosti skrite. Film je žanrsko korektno in za slovenski prostor pomembno delo, ki ne bi smelo pritegniti zgolj oboževalcev skupine, saj ravno zaradi svoje iskrenosti poseduje domet, ki sega onkraj fanovske baze.

Kuzle (Matjaž Mrak, Robert Šabec, 2010)

Srednjemetražni dokumentarni film o legendarnem idrijskem punk bandu Kuzle, katerega člani so kasneje sestavljali skupine, kot so Videosex, Laibach in Kingston. Svoje refleksije nam skozi pogovor predstavijo člani banda, ob spremljavi fotografij in predvsem vseh najpomembnejših pesmi. Avtorja se v 35 minut trajajočemu dokumentarcu dotakneta tudi vprašanja o vplivu punka na takratno oziroma današnjo družbenopolitično ureditev.

Glasba je časovna umetnost I: Dolgcajt - Pankrti (Igor Zupe, 2007)

Dolgcajt naj bi bil prvi film iz serije **Glasba je časovna umetnost**, posvečene prelomnim slovenskim glasbenim ploščam. In najbrž bomo res težko našli bolj prelomen slovenski album,

kot je bil prav prvenec Pankrtov. Album, ki ga je dr. Dimitrij Rupel v svoji recenziji označil s pripisom "*to morate preslišati*", je imel v času, ko je umiral Tito, eksploziven vpliv na celotno jugoslovansko punkovsko in novovalovsko gibanje ter bil po mnenju mnogih za slovensko zgodovino tako pomemben kot Brižinski spomeniki in bolj relevanten od 57. številke Nove revije. Dokumentarec v slabih petdesetih minutah bliskovito in udarno, v ritmu punka, povzame esenco tega kulturnega fenomena skozi številne intervjuje nekdanjih akterjev in arhivske posnetke. Režiser filma **Igor Zupe** pravi, da je želel z dokumentarcem predvsem pokazati, kaj je danes ostalo od tedanjega časa. "*Na neki način živimo osemdeseta danes. Smo dežela, kjer ne vladajo pravila, temveč izjeme – pozitivne in negativne. Pankrti so bili pozitivna izjema osemdesetih.*"

Laibach: Razdružene države Amerike (Sašo Podgoršek, 2006)

Dokumentarec o razdruženih državah Amerike je stranski produkt vseameriške turneje kolektiva Laibach, oklicanega za "najnevarnejši bend vseh časov". Ta dokumentarni film ne sledi konvencijam žanra in je predvsem dokument travmatičnega stanja članov benda ter se ne ozira na peripetije v backstageu ali na poti, kot bi od rockumentarca pričakovali. Sam film, v konceptualnem duhu delovanja Laibach kolektiva, raje postavlja ogledalo, daje gledalcu misliti in mu pomaga artikulirati sebe na način, kot je sama turneja delovala na ameriške oboževalce.

Srečna mladina (Anže Verdel, Anže Petrič, Miha Čeak, 2004)

Ekipa, ki je zakrivila **Tist' dan v tednu**, se je leta 2003 odpravila na mini turnejo s skupino Srečna mladina in ob desetletnici obstoja benda pripravila srednjemetražni film, ki skozi arhivske posnetke in komentarje bivših in trenutnih članov ponudi dovršen vpogled v življenje te izjemno dinamične zasedbe, katere glasba se je skozi leta glasbenega nadgrajevanja razcvetela v svojevrsten presežek.

Toše - The hardest thing (Boštjan Slatenšek, 2009)

Pod dokumentarec o tragično preminulem makedonskem talentu, za katerega se je zdelo, da bo usojen za velike reči, se je podpisal Slovenec, nekdanji fotoreporter Mladine, Boštjan Slatenšek, ki je v tradiciji najboljših rockumentarcev zgradil filmski monument, posvečen

Tošetu, poimenovan po njegovem zadnjem albumu. Film o poti do uspeha in o prezgodnji smrti, ki je mladega pevca, tekstopisca in igralca spremenila v neizpolnjeno legendo z epskim potencialom.

Accordion Tribe (Stefan Schwietert, 2004)

In če je bil pri zgoraj omenjenem dokumentarcu režiser Slovenec, je tu Slovenec eden glavnih protagonistov. V družbi štirih svetovno priznanih mojstrov harmonike iz različnih držav se na drugo turnejo Accordion Triba leta 2002 poda tudi virtuoz Bratko Bibič. Švicarski filmar Stefan Schwietert z budnim očesom spremlja "harmonikaško pleme" ter pokaže vso široko razumevanje ter afiniteto, ki jo ti izjemni posamezniki kažejo do harmonike in njene redefinicije, ko jo razbremenijo ujetosti v klišeje narodne substance.

napotilo na nadaljnje raziskovanje

Za nadaljnje raziskovanje je priporočljiv pregled navedenih dokumentarnih filmov o slovenskem hip hopu in preostalih omenjenih glasbenih dokumentarcev. Nekateri izmed naštetih so dostopni na spletu, druge pa si je moč ogledati na DVD nosilcu.

Nekaj povezav:

V letu hip hopa (Boris Petkovič)

napovednik 1 - <http://www.youtube.com/watch?v=WqAwj9WrKJo>

napovednik 2 - www.youtube.com/watch?v=v5BXkru__zs

Pogovor z Borisom Petkovičem

<http://www.youtube.com/watch?v=lOkWNQ7boGc>

The Dokumentarc (Sami norci, SloRapFan, 2010)

<http://www.saminorci.com/the-dokumentarc/>

Veš, poet, svoj dolg? (Urša Menart, Vest, 2011)

www.youtube.com/watch?v=HKo3O2tHQcE

Srečna mladina (Anže Verdel, Anže Petrič, Miha Čeak, 2004)

<http://www.youtube.com/watch?v=i-15e9hK-CU>

Ico Lumbago, Samo Boris, Valterap - Dežela

<http://www.youtube.com/watch?v=wZrssf1e5p8>

Mediateka AGRFT

<http://kumba.agrft.uni-lj.si/ZAC/index.asp>

umestitev filma v učne načrte

Zavoljo svoje osrednje teme film vsekakor najbolj kliče k razpravi pri pouku **glasbe** (obdelava glasbenih žanrov), a je več kot primeren tudi za temeljito obravnavo pri pouku **slovenščine**, saj je **V letu hip hopa** izjemen dokument številnih sodobnih rab jezika in poezije. Kot izvrsten **primer uporabe filma pri pouku slovenščine** si na spletni strani Kinodvora lahko ogledate **rap pesmi**, ki so jih po ogledu filma in pogovoru napisali učenci OŠ Valentina Vodnika (<http://www.kinodvor.org/kinobalon/kinobalonov-nabiralnik/v-letu-hip-hopa-rimamo-tudi-mi>).

Zavoljo odpiranja družbenokritične tematike in obravnave hip hop subkulture bo dokumentarec dobrodošlo gradivo tudi pri pouku **sociologije** (subkulture, kontrakturna gibanja, kulturna udejstvovanja pri različnih družbenih razredih ...), **filozofije** (poslanstvo in etična odgovornost umetnika), nemara pa tudi **zgodovine**, saj skozi prizmo razvoja hip hopa portretira nedavno slovensko zgodovinsko obdobje.

